

BILTEN

broj 7
02.07.2013.

Tiraž: 300 primeraka

Društvo za savetodavne i stručne poslove u poljoprivredi - Padinska Skela
Industrijsko naselje bb, 11213 Padinska Skela, Beograd
Telefon: 011 8871 175, 8871 550, Faks: 011 8871 125

T.R.: 245-81245-60
Matični broj: 20727799
Šifra delatnosti: 7490
PIB: 107030293

SADRŽAJ

NORVEŠKO ZADRUGARSTVO dipl. ing. Eleonora Onć Jovanović.....	3
ZEMLJORADNIČKE ZADRUGE I ZAKON O ZADRUGAMA U SRBIJI mr Mladen Pavlović.....	5
Pregled cena sa zelene, kvantaške i stočne pijace u Beogradu za period od 01.-07. jula 2013. Godine.....	st.8

NORVEŠKO ZADRUGARSTVO

Istorijat zadrugarstva

Pioniri organizacijske forme su bili "Tkači u Rokdalu". 1844. godine je grupa radnika predeonice u Mančesteru u Velikoj Britani, Rochdale Society of Equitable Pioners, osnovala trgovinsku prodaju gde su radnici lično dobivali zaradu, i na taj način su dobili veće cene na tržištu. U drugoj polovini 18-og veka se ova ideja proširila do urbane radničke klase u Engleskoj, Nemačkoj, Francuskoj i Švedskoj. U Norveškoj je zadrugarski model brzo prihvaćen u selima, kao i u Holandiji, Danskoj i Finskoj. Rochdale Society or Equitable Pioneers se pokazao kao model za jedan od najvećih svetskih pokreta- moderna kooperacija. Na svetskoj bazi obuhvata kooperacija više do 800 miliona ljudi organizovani u lokalne, regionalne, nacionalne i internacionalne kooperantske organizacije. Pioneri u Rochdalu su bili prvi koji su doneli zadrugarsku ideju, razvili osnovne vrednosti, definisali takozvane zadrugarske principe i formalizovali ekonomsku saradnju.

Današnje zemljoradničke zadruge koje su u vlanistvu poljoprivrednika nastale su odudruženje proizvođača krompira i prvih deoničarskih mlekara u drugoj polovini 18- og veka. Prva mlekarska zadruga je nastala u Rausjødalen kod Tolge u severnom Østerdal 1856. godine. Na kraju 18-og i pocetkom 19-og veka su osnovane različite zadruge. Početkom 1920. godine počele su se zemljoradničke zadruge razvijati. Osnivanje zemljoradničkih zadruga je pomoglo zemljoradnicima da prođu kroz takozvane teške 30- ete godine. Vlast je podržavala zadrugarski razvoj i podstrekavala zemljoradnike da učestvuju u preradi sirovina, da bi na taj način mogli sebi osigurati ravnopravan deo vrednosti koju su stvarali.

1930. godine je uspostavljena saradnja gde su zemljoradničke zadruge, zajedno sa vlastima preuzele odgovornost da opslužuju celu zemlju sa svežim poljoprivrednim proizvodima pod utvrđenom cenom. Ova saradnja postoji i danas.

Posle drugog svetskog rata je nastavljena izgradnja regionalnih i nacionalnih struktura. Poljoprivrednici su shvatili da je to bitno da bi mogli zadržati svoj položaj na tržištu. Do pre deset godina većina zadruga je saradivalo, na taj način što su, na primer, na jednom području saradnju imali svih osam regionalnih klanica mesne industrije Gilde, koje su bile umrežene na celom području zemlje. Zadnjih godina organizovani su koncerni na nacionalnom nivou TINE, Gilde, PRIOR i HOFF.

Svaki pojedinačni poljoprivrednik je sada direktno vlasnik koncerna. Temeljni zadrugarski principi iz 1844. god. još uvek su zadržani. Međutim zemljoradničko zadrugarsko sredstvo – preduzeća - su se drastično promenila naročito zadnjih godina.

Principi zadrugarstva

Principi zadrugarstva su bazirani na vrednostima samopomoći, lična odgovornost, demokratija, ravnopravnost, pravda i solidarnost. Da bi se ove vrednosti ispoštovale u praksi zadrugarska preduzeća su po sledećim principima osnovana (zadrugarski principi su zadnji put izmenjeni u International Co-operative Alliance 1995 godine).

- Dobrovoljno i otvoreno članstvo
- Demokratska kontrola članova

- Ravnopravno ekonomskoučestvovanje
- Samostalno upravljanje nezavisnost
- Obrazovanje, školovanje i informisanje
- Saradnja između zadružnih organizacija
- Društvena odgovornost

1) Specifičnosti norveške poljoprivrede

Sa površinom 323. 802 kvadratnih km i 4,5 miliona stanovnika Norveška je jedna od najmanje naseljenih zemalja u Evropi, sa 14 osoba po kvadratnom kilometru. Ova severna zemlja ima velike neobrađene - i planinske površine nepogodne za naseljavanje. $\frac{3}{4}$ stanovništva naseljeno je na obali Norveške. Mnogi žive u Istočnom ravničarskom delu zemlje i u dolinama. Duge zime, kratka leta i promenljiva klima daju mnoge mogućnosti, a istovremeno i mnoga ograničenja. Veliki delovi zemlje su iskorišćeni i naseljeni, zahvaljujući poljoprivredi. Poljoprivredna proizvodnja ne zadovoljava potrebe zemlje i gledajući na internacionalnoj osnovi Norveška je mali poljoprivredni proizvođač. Međutim, u Norveškoj postoji politička saglasnost da se svakako nastavi i zadrži poljoprivredna proizvodnja.

Od 1,04 miliona hektara ili malo više od 3% površine Norveške je poljoprivredno zemljište. Od toga, površina na kojoj se uzgajaju žitarice je 32%, a pašnjaci obuhvataju 63% poljoprivredne površine. Šume pokrivaju $\frac{1}{3}$ Norveške. Od toga se 22% iskorištava u šumarskoj proizvodnji. Postoji 53. 200 zemljoradničkih domaćinstava (sa površinom imanja od preko 0,5 hektara). Najveći broj domaćinstava se bavi stočarskom proizvodnjom.

GILDE i TINE su vrlo poznati brendovi u norveškim trgovinama. Oba proizvođača uživaju apsolutno najveće poverenje i kao preduzeća i robne marke. Isto tako poverenje uživa i PRIOR, koji je na vrhu ove liste. Navedeni brendovi su predvodnici norveškog zadrugarstva; proizvođači hrane, prema kojima norveško stanovništvo – putem svakodnevnog korišćenja njihovih proizvoda na svojim trpezama - ima vrlo blizak odnos. Ali, norveško zemljoradničko zadrugarstvo je više od toga.

Zemljoradnička zadružna preduzeća ostvaruju godišnji promet za proizvode i usluge od 50 milijardi kruna, i bitni su učesnici u norveškoj privredi. Ranije navedenih 14 organizacija su vodeći na tržištu u svojim branšama. Zemljoradničke zadruge su četvrte po veličini u privrednom životu Norveške. U privrednom životu preduzeća koja dolaze pre zadruge na listi su Statoil, Norsk Hydro i Telenor. "Familija" zemljoradničkih zadruga se sastoji od 14 zemljoradničkih organizacija koje obuhvataju celu zemlju. Sve osim Gjensidige NOR Forsikring (osiguranje) su 100% u vlasništvu poljoprivrednika. Pored njih nalazi se i Norsk Landbrukssamvirke (Norveška zemljoradnička zadruge), što je zapravo interesna organizacija i mesto za okupljanje zadružnih preduzeća. Uprava Norsk Landbrukssamvirke se sastoji od rukovodilaca najvećih zadružnih preduzeća i Norsk Bondelag (Norveškog udruženje seljaka i Norsk Bonde- i Småbrukslag) i Norveškog udruženje seljaka- malih proizvodnih udruženja.

2) Specifičnosti zadrugarstva u norveškoj

Bez sumnje može se reći da zemljoradničke zadruge i njihovi vlasnici su bitni učesnici u norveškom privrednom životu.

Zadružna organizacija je skup lica koja se udružuju u poslovnu zajednicu radi ostvarivanja posebnih interesa. To mogu biti kupci koji žele najpovoljnije svakodnevne proizvode (Coop), roditelji koji žele sigurna i jeftina obdaništa za decu, kupci koji žele najpovoljnije bankovne kredite (Landkreditt Bank), ili poljoprivrednici koji žele da prodaju svinjsko meso za najpovoljniju cenu (Gilde Norsk Kjøtt).

Može se reći da smisao zadrugarstva predstavlja slogan: **povoljnija nabavka/kupovina- kao cilj** Ova preduzeća se razlikuju od akcionarskih društava i nisu osnovana da bi postigla što veću zaradu na uloženi kapital. Ona su osnova da bi pokrila precizirane korisničke zahteve, pojedinačni učesnici su mali na tržištu, ali preko udruženja mogu postići veći uticaj na tržištu.

Organizacija zadruga u Norveškoj

Oko 60 000 domaćinstava bavi poljoprivrednom proizvodnjom, većina njih su zadrugari – vlasnici u jednom ili više zemljoradničkih zadružnih preduzeća. Sirovine sa ovih imanja čine bitnu osnovu za zapošljavanje i stvaranje prihoda, preradu i prodaju roba i usluga. Zemljoradnička zadružna preduzeća zapošljavaju oko 18 000 radnika. Uz to je i zaposleno 18 000 radnika u prehrambenoj industriji i 23 000 radnih mesta pripada drvnoj industriji. 2 000 samostalnih preduzetnika u transportnoj branši imaju većinu svoje delatnosti povezanu sa poljoprivredom i prehrambenom industrijom. Ukupno u agroindustriji je zaposleno 21 % od ukupno zaposlenih u industriji Norveške, dok se u poljoprivrednoj prerađivačkoj industriji nalazi 5,3 % od ukupnog broja zaposlenih radnika u zemlji.

Svih 14 zemljoradničkih zadrugarskih organizacija u Norveškoj na nacionalnom nivou dele se u različite kategorije, i to:

Prodajne zadruge: prerađuju i prodaju hranu, kožu i proizvode od drveta.

Nabavne zadruge: nabavljaju jeftine i dobre sirovine i druge reprodukcijske materijale.

Zadruge za reprodukciju – u stočarstvu: snabdevaju svoje članove sa najboljim dostupnim genetskim materijalima za uzgoj domaćih životinja.

Bankarske i zadruge u oblasti osiguranja: su među najpovoljnijim učesnicima na tržištu bankarskih i usluga u oblasti osiguranja.

Dodatno imaju i zajedničku/**krovnu organizaciju** Norsk Lanbrukssamvirke/ Norveška zemljoradnička zadruga..

Sve organizacije su 100% u vlasništvu poljoprivrednika, osim Gjensigdigte NOR Forsikring koja je 100% u vlasništvu korisnika.

dipl. inž. Eleonora Onć Jovanović

Zemljoradničke zadruge i Zakon o zadrugama u Srbiji

Na osnovu aktuelnog Zakona o zadrugama ("Sl. list SRJ", br. 41/96 i 12/98 i "Sl. glasnik RS", br. 101/2005 - dr. zakon i 34/2006):

„Zadruga je oblik organizovanja fizičkih lica (u daljem tekstu: zadrugari) u kojoj oni, poslovanjem na zadružnim principima dobrovoljnosti i solidarnosti, demokratičnosti, ekonomskog učešća, jednakog prava upravljanja, samostalnosti, zadružnog obrazovanja i međuzadružne saradnje, ostvaruju svoje ekonomske, socijalne i kulturne interese.

Zemljoradničke zadruge organizuju proizvodnju na gazdinstvima zadrugara, proizvode, prerađuju i prodaju poljoprivredno-prehrambene i druge proizvode zadruga i zadrugara, snabdevaju zadrugare reprodukcijom materijalom, energijom, sredstvima za

proizvodnju, delovima za poljoprivrednu mehanizaciju i drugom robom, vrše promet roba zadrugara i za zadrugare i organizuju štedno-kreditne poslove u zadruzi.

Zemljoradničke zadruge mogu biti opšte i specijalizovane (žitarske, voćarske, vinogradarske, reparske, stočarske, pčelarske, domaće radinosti i dr.). Zemljoradnici mogu osnovati i zemljoradničko štedno-kreditne zadruge“.

Zemljoradničku zadrugu može osnivati najmanje deset zemljoradnika i drugih fizičkih lica koji imaju u svojini ili po drugom osnovu koriste zemljište, objekte ili sredstva za rad u poljoprivredi.

Ministarstvo finansija i privrede je prvenstveno na inicijativu zadruga i zadružnih saveza pripremlilo Nacrt novog Zakona o zadrugama, koji će na savremen način urediti oblast zadruga u Republici Srbiji.

Prema podacima iz 2009. godine, u Srbiji je registrovano 2124 zadruga od kojih je najveći broj zemljoradničkih 67,1%.

Zadruge predstavljaju najveći potencijal za oživljavanje poljoprivrede, ruralnog i lokalno-ekonomskog razvoja, posebno zbog najboljeg mehanizma uspostavljanja neposredne veze između poljoprivrednog proizvođača i tržišta a time i veće mogućnosti za ostvarenje dodatne vrednosti za osnovne proizvođače, uvećanje prihoda i povećanje sigurnost poljoprivrednika, što sve vodi većem ulaganju u poljoprivredu i smanjenju migracija.

Zadruge mogu pospešiti stanogradnju i rešavanje nerešenih stambenih pitanja velikog broja stanovnika, i mogu akumulirati društveni (socijalni) kapital i podići nivo solidarnosti, društvenu reintegraciju ugroženih grupa, promociju socijalne pravde i ravnopravnosti u lokalnoj zajednici i društvu. Zadruge doprinose podsticanju zdrave konkurencije u privrednim granama u kojima su tradicionalno zastupljeni dominantni položaji velikih privrednih društava.

U sklopu prednosti zadruga, posebno treba istaći i veoma značajnu otpornost i tzv. elastičnost zadruga na udarce globalne ekonomske i finansijske krize.

Po isteku 2012. godine kao Međunarodne godine zadruga, Ministarstvo finansija i privrede predlaže novi Nacrt zakona o zadrugama kojim će zadruge biti uređene na moderan i razvojno orijentisan način.

Nacrt Zakona o zadrugama predvideo je uređenje važnih oblasti zadružnog sektora. Sva predviđena zakonska rešenja pripremljena su u skladu sa pozitivnim iskustvima razvijenih zemalja, uz puno uvažavanje bogate tradicije zadrugarstva u Srbiji i u većem delu je usklađen je sa propisima EU. Cilj ovog zakona je da značajno unapredi položaj zadruga u privrednom okruženju i omogući im nesmetan razvoj, rešavajući njihova goruća pitanja vezana za društvenu imovinu.

Sa ciljem da pripremi što je moguće bolja zakonska rešenja, u postupku pripreme Zakona o zadrugama, Ministarstvo finansija i privrede sprovelo je javnu raspravu kako bi se čulo mišljenje svih zainteresovanih strana, a pre svega zadrugara o predviđenim zakonskim rešenjima.

Tekst Nacrta zakona o zadrugama možete preuzeti klikom na link <http://mfp.gov.rs/UserFiles/File/predlozi/2013/Nacrt%20Zakona%20o%20zadrugama.pdf>

mr Mladen Pavlović

Pregled cena sa zelene, kvantaške i stočne pijace i Beogradu
za period od 01.-07. jula 2013. godine

Povrće			Voće			Pijačna cena stoke	
Proizvod	Kvantaš	Zelena	Proizvod	Kvantaš	Zelena	Proizvod	Živa vaga
	din/kg	din/kg		din/kg	din/kg		din/kg
Krastavac	35	50	Banana	105	150	Dviske	190
Šargarepa	60	100	Kajsije	100	120	Jagnjad	230
Boranija	100	140	Kivi	250	350	Ovce	150
Cvekla	65	60	Limun	150	220	Prasad	240
Kupus	20	50	Jabuka	110	200	Telad	380
Krompir	40	80	Nektarine	70	200	Tovljenici	200
Paradajz	40	100	Ananas	140	250	Šilježad	190
Crni Luk	60	100	Kruška	120	150		
Pasulj	240	340	Breskve	70	120		
Paprika	85	120	Malina	300	320		